

FRENDE HOLDING AS

Styrets årsberetning for 2015

Innledning

Frende Forsikring består av holdingsselskapet Frende Holding AS med tilhørende datterselskaper, Frende Skadeforsikring AS og Frende Livsforsikring AS. Selskapene ble stiftet 20. juni 2007 og har felles driftsmodell. Frende Holding AS eies av 15 frittstående sparebanker, jfr. note 18 til regnskapet.

Frende startet salg av livprodukter til privatmarkedet i desember 2007 og skadeforsikringer til privatmarkedet i mars 2008. I oktober 2009 startet også salget av bedriftsprodukter, primært rettet mot SMB-markedet.

Virksomheten har vært drevet fra hovedkontoret i Krokattjønneveien 15 i Fyllingsdalen i Bergen, hvor selskapene var samlokalisert. Fra 1. februar 2016 er virksomheten lokalisert i finanshuset Jonsvoll i Bergen.

I februar overtok Vegar Styve som administrerende direktør i Frende Forsikring, etter Bjørn Thømt. Styve kom fra stillingen som oppgjørdsdirektør i Frende, hvor han har vært med fra oppstarten i 2007.

Virksomheten

Konsernet Frende omfatter livsforsikring- og skadeforsikringsvirksomhet. Selskapene har i 2015 hatt fokus på ytterligere vekst, samt fortsatt tilrettelegging og effektivisering av driften. Det har også vært fokusert på videreutvikling og å etablere samspill og gode møteplasser mellom konsernets forsikringselskaper og dets distributører. Gjennom året har Frende utvidet distribusjonsapparatet, ved å styrke franchisekanalen og eget kundesenter for utgående salg.

Sammenslåingen av Frende Livsforsikring AS og Frende Skadeforsikring AS i en felles driftsmodell med en ledergruppe har vært vellykket. Prosessen har sikret bedre og mer helhetlige kundeopplevelser, mer effektive prosesser og langsiktig lønnsomhet. Selskapene står sterkere i møte med fremtidige kundeforventninger, og har gode muligheter til å optimalisere videre innovasjon og produktutvikling. Siden oppstarten av Frende Forsikring har selskapene hatt flere felles funksjoner, som IT, økonomi, salg og marked.

Livselskapet selger personforsikringer til privatmarkedet, i tillegg til næringslivsprodukter innen pensjon og personalforsikring primært rettet mot små- og mellomstore bedrifter. Liv hadde ved utgangen av 2015 totalt 5.344 kunder (2014: 5.092 kunder) i bedriftsmarkedet (innskuddspensjon og gruppeliv), og en bestand av personrisikodekninger på 94.954 (2014: 89.378), som tilsvarer 52.108 (48.333) kunder.

Skadeselskapet selger skadeforsikringer til privatmarkedet, i tillegg til næringslivsprodukter primært rettet mot små- og mellomstore bedrifter. Ved utgang av året hadde skadeselskapet 111.229 (100.447) privatkunder og 10.255(9.233) bedriftskunder, og et samlet premievolum på MNOK 1 416,1 (1 276,1).

Årsregnskapet

Premieinntekter

Frende konsernet hadde i 2015 brutto forfalt premie på MNOK 2 123,9 (1 897,9). Forfalt premie omfatter risikopremie fra Skade, risikopremie fra Liv, samt sparepremie på IPS og IBP avtaler i Liv. Opptjent premie for egen regning eks sparepremie var MNOK 1 721,5 (1 512,3).

Erstatningskostnader

Erstatningskostnader for egen regning var MNOK 1 139,3 (954,4), fordelt på MNOK 847,3 (718,4) i betalte skader og MNOK 291,9 (236,1) i endring erstatningsavsetning for egenregning. Skadevirksomheten gir en skadeprosent for egen regning på 73,1, etter et erstatnings år med mange storskader og en tung start på året med stormen Nina. Livvirksomheten har størst antall oppgjørsaker knyttet til uføredekninger, mens målt i kroner er erstatninger på Dødsrisiko høyest.

Inntekter fra finansielle eiendeler

Frende konsernets totale finansinntekter på MNOK 43,1 (84,8) refererer seg til avkastning på plassering i aksjefond, renteportefølje og renteinntekter på konsernets bankinnskudd. Konsernet har felles forvaltning av kollektiv og selskaps portefølje. Konsernets kapitalforvaltning er fokusert på diversifisering og moderat risiko, og anses å ha en profil som er tilnærmet bransjepraksis.

Frende konsernet har begrensede rentegarantier eller finansiell risiko knyttet til kundemidler, slik at konsernets renteresultat tilføres i det alt vesentlige egenkapitalen.

Driftskostnader

Forsikringsrelaterte driftskostnader er på MNOK 447,4 (427,9). Både årets og fjorårets kostnadsnivå er påvirket av merkostnader i forbindelse med flytting til nye lokaler, i form av utkjøpskostnader, dobbel husleie og høye driftskostnader i forbindelse med utforming av de nye lokalene. I tillegg har konsernet høye IT kostnader relatert til digitalisering av kundeprosessene.

Resultat

Resultatet i Frende konsernet før skatt ble i 2015 MNOK 188,1, mot MNOK 182,2 i 2014. Totalresultatet viste et overskudd på MNOK 143,5, mot MNOK 157,6 i 2014. Årets resultat i Frende Holding AS før skatt ble et underskudd på MNOK 0,4 (-0,3) før skatt, mens totalresultatet viste et underskudd på MNOK 0,3 (-0,2).

Balanse

Forvaltningskapitalen i Frende konsernet var ved årsskiftet MNOK 5 862,0 (5 001,3), en økning på 17 %. Kundeporteføljen utgjør totalt MNOK 3 017 mot MNOK 2 498 i 2014. Herav er investeringsvalgporteføljen MNOK 2 345,8 (1 971,6), og kollektivporteføljen MNOK 671 (527). Finansielle investeringer i kollektiv og selskapsporteføljen utgjør totalt MNOK 2 682 mot MNOK 2 230 i 2014, tilsvarende 20 % økning fra foregående år..

Konsernets egenkapital utgjorde pr. 31.12.15 MNOK 925,7 mot MNOK 782,2 pr. 31.12.14, og dette utgjorde 15,8 % av forvaltningskapitalen mot 15,6 % foregående år. Egenkapitalgraden i Frende Holding AS var 100 % (100 %).

Konsernet har ingen gjeld, lån eller lånerammer foruten de forpliktelser som følger av selskapets drift og ordinære virksomhet.

Kontantstrøm

Konsernet har en total endring i kontantstrøm i 2015 på MNOK -26,5 (16,9). Overskuddslikviditet fra driften plasseres løpende til andre finansielle eiendeler.

Risikoforhold

Frende konsernet med datterselskaper har i 2015 gjennomført en egenvurdering av risiko- og kapital situasjonen – gjennom en ORSA prosess.

Formålet med ORSA-prosessen er å sikre at styret har tilstrekkelig informasjon til å kunne vurdere om Frende konsernet sin risikoprofil er innenfor vedtatt risikoappetitt og risikorammer, gitt gjeldende strategiske beslutninger. ORSA-prosessen skal videre dokumentere at Frende konsernet har nødvendig kapital til å dekke opp virksomhetens risikoeksponering, både på kort og lengre sikt.

De vesentligste risikoforhold som knytter seg til Frende virksomhet knytter seg i til den generelle markedsrisiko som finnes i forsikringsmarkedet.

Av finansielle risikoer er forvaltnings-risiko, og likviditets- og soliditetsrisiko mest fremtredende, men disse vurderes å være lave. Forvaltningsrisikoen anses som lav da konsernet ikke tilbyr produkter med avkastningsgaranti. Både investeringene i kundeporteføljen og selskapsporteføljen er i all hovedsak plassert i likvide fondsinvesteringer og bidrar således til at selskapets likviditetsrisiko anses som lav. Kredittrisiko, både i forhold til direkte forsikring og motparter i forbindelse med reassurans og kapitalforvaltning, anses som relativt liten.

Styrets vurdering

Resultatregnskapet og balansen med tilhørende noter gir etter styrets oppfatning fyllestgjørende informasjon om virksomheten og den finansielle stilling i Frende Holding AS og Frende konsern i 2015.

I samsvar med regnskapslovens § 3-3 bekrefter styret at forutsetningen om fortsatt drift er til stede, og at det derfor er lagt til grunn ved avleggelse av årsregnskapet.

Det er ikke inntruffet hendelser etter regnskapsårets avslutning som er av vesentlig betydning for vurdering av selskapets resultater eller stilling.

Personalforhold og arbeidsmiljø

Frende konsernet har ved utgangen av 2015 til 171 ansatte, mot 176 i 2014. Herav er en ansatt i Frende Holding AS (administrerende direktør).

Konsernets vurdering er at ambisjonen om å tiltrekke seg motiverte, dyktige og erfarne medarbeidere er innfridd.

Det eksisterer etiske retningslinjer for alle ansatte og tillitsvalgte i Frende konsernet.

Arbeidsmiljø

Arbeidsmiljøet ansees som godt.

I konsernet er det i 2015 registrert et sykefravær på 4,2 % mot 4,4 % i 2014. Det er ikke registrert skader eller ulykker i Frende.

Konsernets virksomhet forurensrer ikke det ytre miljø ut over det som er normalt for den aktivitet konsernet driver.

Likestilling/ diskriminering

Frende tilstreber likebehandling av ansatte og søkere på alle nivåer i konsernet, og å hindre diskriminering uansett kjønn, etnisk tilhørighet, avstamning, hudfarge eller annet. På samme måte skal avlønning gjenspeile stillingsinnhold og kvalifikasjoner, uavhengig av kjønn eller andre forhold.

Ved utgangen av 2015 var kvinneandelen 52 % (52 %) av konsernets ansatte totalt, mens kvinneandelen i datterselskapenes ledelse var 43 % (43 %) og 36 % (36 %) i datterselskapenes styrever. Ledelsen i Frende Holding består kun av administrerende direktør som er mann. Styret i Frende Holding har en kvinneandel på 55 % (55 %).

Styret og ledelse

Styret i Frende Holding AS består av representanter fra seks eierbanker, ytterligere fire aksjonærvalgte medlemmer og ett medlem valgt av og blant konsernets ansatte.

Framtidsutsikter

Styret mener utsiktene til å kunne etablere en solid, og lønnsom plattform i forsikringsmarkedet er gode. Konsernets forankring i et kraftfullt nasjonalt distribusjonsnettverk sikrer markedsadgang av betydelig omfang.

Konsernet har etter styrets vurdering, gjennom den organisasjon som er etablert, de beste forutsetninger for å lykkes i å realisere de forretningsmessige mål.

Takk til kunder, samarbeidspartnere og medarbeidere

Styret vil takke konsernets medarbeidere for stor innsatsvilje, og styret vil også takke samarbeidspartnere, først og fremst i eier- og distribusjonsbankene, for godt samarbeid og god oppslutning også gjennom 2015.

Disponering av årets resultat

Styret i Frende Holding AS foreslår at årets resultat MNOK 79,7 disponeres slik

- Utbytte avgitt MNOK 80
- Overføring annen egenkapital MNOK -0,3

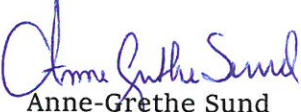
Jan Erik Kjerpeseth
styreleder

Hilde H. Bretvin
Hilde H. Bretvin

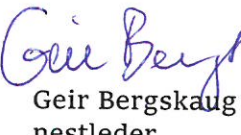

Pål Strand

Anne-Grethe Sund
Anne-Grethe Sund

Bergen, 9. mars 2016

Geir Bergskaug
nestleder

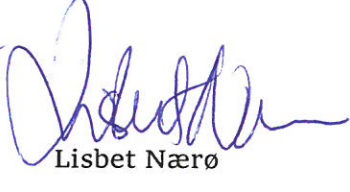
Arvid Andenæs
Arvid Andenæs

Kari Marvik
Kari Marvik

Arnstein Heimset
Ansattvalgt

Lisbet Nærø

Lisbeth Flångeng
Lisbeth Flångeng

Monica Rydlund
Monica Rydlund

Geir Bergskaug
adm. dir

Frende Holding konsern

Balanse

Frende Holding AS

EGENKAPITAL OG GJELD

Frende Holding Konsern

31.12.2014 Omre	31.12.15	Noter	Noter	31.12.15	31.12.2014 Omregnet
676 000 000	676 000 000	18	Innskutt egenkapital		
137 920 700	135 675 537		Aksjekapital (6.760.000 aksjer pål. kr. 100,-)	676 000 000	676 000 000
813 920 700	811 675 537		Overkurs	80 688 618	137 920 700
			Sum innskutt egenkapital	<u>756 688 618</u>	<u>813 920 700</u>
			Opptjent egenkapital		
			<i>Fond</i>		
			-Risikoutjevningfond	35 170 575	26 470 568
			-Avsetning til garantiordningen	53 800 000	46 650 000
			-Avsetning til naturskadefondet	11	-
-1 917 593	-		Annen opptjent egenkapital	80 688 618	-104 859 863
<u>-1 917 593</u>	<u>-</u>		Sum opptjent egenkapital	<u>88 970 575</u>	<u>-31 739 295</u>
812 003 107	811 675 537	17	Sum egenkapital	<u>845 659 193</u>	<u>782 181 405</u>
			Forsikringsmessige avsetninger		
			Forsikringstekniske avsetninger livsforsikring	11	2 982 847 130
			Forsikringstekniske avsetninger skadeforsikring	11	1 777 843 602
					<u>1 544 525 796</u>
					<u>4 760 690 732</u>
			Avsetning for forpliktelser		
			Pensjonsforpliktelser	16	24 426 831
			Gjeld til reassurandør		54 875 122
			Betalbar skatt	14	1 019 526
-	80 000 000	12	Annen gjeld	12	110 256 438
<u>-</u>	<u>80 000 000</u>				<u>23 698 578</u>
					<u>190 577 917</u>
			Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter		
99 279	102 704		Andre påløpte kostnader	13	65 094 169
812 102 386	891 778 241				117 774 721
			Sum egenkapital og gjeld		<u>5 862 022 011</u>
					<u>5 001 264 145</u>

Jan Erik Kjerpeseth
Styreleder

Bergen, 9. mars 2016

Geir Bergskaug
Nestleder

Lisbet Nærbø

Hilde Hvidsten Bretvin
Hilde Hvidsten Bretvin

Anne Grethe Sund
Anne Grethe Sund

Arvid Andenæs
Arvid Andenæs

Pål Strand

Monica Rydland
Monica Rydland

Kari Marvik
Kari Marvik

Lisbeth Flågåeng
Lisbeth Flågåeng

Arnstein Heimset
Ansattvalgt

Geir Bergskaug
Adm. Dir.

Frende Holding konsern

Frende Holding konsern

	Aksjekapital	Overkursfond	Risiko- utjevningssfond	Avsetning til garantiordningen	Naturskadefond	Opptjent egenkapital	Sum
Egenkapital pr 01.01.2014	676 000 000	137 920 700	16 041 219	35 000 000	-	-239 109 249	625 852 670
Prinsippendring pensjonsforpliktelse						-1 319 084	-1 319 084
Endring garantiordningen				11 650 000		-11 650 000	-
Endring naturskadefond							-
Endring risikoutjevningssfond			10 429 349			-10 429 349	-
Periodens disponering opptjent egenkapital			26 470 568	46 650 000		157 647 819	157 647 819
Egenkapital pr. 31.12.14	676 000 000	137 920 700	26 470 568	46 650 000	-	-104 859 863	782 181 405
Egenkapital pr 01.01.2015							
Endring garantiordningen				7 150 000		-7 150 000	-
Endring naturskadefond							-
Risikoutjevningssfond, årets endring			8 700 007			-8 700 007	-
Periodens disponering opptjent egenkapital		-57 232 082				200 709 870	143 477 788
Avsatt utbytte						-80 000 000	-80 000 000
Egenkapital pr. 31.12.15	676 000 000	80 688 618	35 170 575	53 800 000	-	0	845 659 193

Frende Holding AS

	Aksjekapital	Overkursfond	Opptjent egenkapital	Sum
Egenkapital pr 01.01.15	676 000 000	137 920 700	-1 917 593	812 003 107
Årets resultat			79 672 430	79 672 430
Avsatt utbytte			-80 000 000	-80 000 000
Egenkapital pr 31.12.15	676 000 000	137 920 700	-2 245 163	811 675 537

Frende Holding konsern

Frende Holding		Kontantstrøm konsern		Frende Holding konsern	
31.12.14	31.12.15			31.12.15	31.12.14
		<i>Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter</i>			
-		Netto innbetalt til premier		1 801 953 050	1 592 022 036
-		Netto kontantstrøm reassuranse		-36 933 742	-18 384 010
18 875	13 277	Finansinntekter		80 568 012	99 944 636
		Andre inntekter		8 949 418	6 889 085
		Andre kostnader		-1 637 872	6 797 482
		Utbetalte erstatninger		888 965 264	738 967 624
-611 321	373 796	Forsikringsrelaterte driftskostnader		465 439 173	380 833 404
630 196	-360 519	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		501 770 173	553 873 237
		<i>Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter</i>			
-	-	Netto investert i aksjer datterselskap			
-		Nettoinvestert i finansielle eiendeler		493 141 121	516 060 597
-		Netto investert i driftsmidler		11 090 671	1 336 724
-		Netto investert i immaterielle eiendeler		24 013 066	19 569 180
-	-	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		-528 244 858	-536 966 501
		<i>Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter</i>			
-	-	Innbetaling aksjekapital		-	-
-	-	Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter		-	-
630 196	-360 519	Netto likviditetsendring		-26 474 685	16 906 736
727 590	1 357 786	Likviditetsbeholdning 01.01.		85 642 110	68 735 374
1 357 786	997 267	Likviditetsbeholdning 31.12.		59 167 424	85 642 110

Frende Holding konsern

Virkning av endring i regnskapsprinsipp

<i>Virkning mot resultat</i>	31.12.2014
Resultat før skatt før endring av prinsipp	182 271 216
Endret pensjonskostnad	-23 718
Resultat før skatt omarbeidet	<u>182 247 498</u>
Ny omarbeidet skattekostnad	-22 084 515
Nytt omarbeidet resultat etter skatt før andre resultatkomponenter	<u>160 162 984</u>
<i>Andre resultatkomponenter</i>	
Aktuarielle gevinster og tap på pensjonsytelser	-3 445 431
Skatteeffekt økning utsatt skatt	930 266
Nytt omarbeidet totalresultat	<u>157 647 819</u>
<i>Virkning mot skattekostnad</i>	
Skattekostnad før omarbeiding	-41 833 472
Skatteeffekt av endret prinsipp pensjon	6 404
Redusert skattekostnad knyttet til fradrag avsetninger	19 742 553
Ny omarbeidet skattekostnad før skatt på andre resultatkomponenter	-22 084 515
Skatt på andre resultatkomponenter	930 266
Total skattekostnad i resultatet	<u>-21 154 249</u>
<i>Virkning mot balanse</i>	
Utsatt skatt	
Utsatt skattefordel balanse 2014	45 326 971
Korrigert utsatt skatt 01.01.2014 korridor	487 880
Korrigert endring utsatt skatt ordinært resultat 2014	6 404
Utsatt skattendring actuarielt avvik	930 266
Utsatt skatt effekt av fradrag avsetninger	19 742 553
Utsatt skattefordel omarbeidet balanse 2014	<u>66 494 075</u>
Pensjonsforpliktelse	
Pensjonsforpliktelse 2014 før endring	-15 224 739
Korridor mot forpliktelse	-1 806 964
Endret pensjonskostnad	-23 718
Aktuarielle estimatavvik	-3 445 431
Pensjonsforpliktelse 2014 etter endring	<u>-20 500 852</u>
Annen egenkapital	
Anne egenkapital 2014 før endring	-120 750 854
Netto effekt korridor pensjon	-1 319 084
Netto endring knyttet til økt kostnad	-17 314
Aktuarielle estimatavvik	-2 515 165
Redusert skattekostnad 2014 pga garantiavsetning	19 742 553
Annen egenkapital i omarbeidet balanse	<u>-104 859 863</u>

Frende Holding konsern

Generelt

Regnskapet for Frende Holding AS er avlagt i samsvar med Lov om årsregnskap Forskrift om årsregnskap for forsikring, samt gjeldende regnskapsstandarder.

Det er utarbeidet sammenligningstall i notene i den grad sammenlignbare tall er tilgjengelig og det anses hensiktsmessig.

Konsolideringsprinsipper

Konsernregnskapet omfatter Frende Holding AS, samt Frende Skadeforsikring AS og Frende Livsforsikring AS som eies 100 % av Frende Holding AS.

Aksjer i datterselskapene, vesentlige transaksjoner mellom selskapene og mellomværende mellom selskapene i konsernet er eliminert i konsernregnskapet.

Endring i regnskapsprinsipper/ omarbeiding sammenligningstall

Fra første januar 2015 har selskapet anvendt IAS 19R Ytelser til ansatte og endret basis for beregning av pensjonsforpliktelser og pensjonskostnader. Selskapet har tidligere benyttet korridormetoden for regnskapsføring av uamortiserte estimatavvik. Det er utarbeidet sammenlikningstall for 2014 for resultat og balanse. Estimatavvik korrigerert for utsatt skatt som har oppstått før 01.01.2014 er ført direkte mot egenkapitalen og regnskapstallene er endret i samsvar med dette. Estimatavvik oppstått i 2014 er ført i omarbeidet resultatet under andre resultatkomponenter. Oppstilling over virkning av endret prinsipp på resultat og balanse pr 31.12.14 ligger vedlagt.

Pr 31.12.2014 hadde selskapet ikke skattemessig fradragført avsetning til garantiordningen og risikoutjevningfond. Med utgangspunkt i klargjørende regelverk rundt fradragføring av avsetninger i forbindelse med Solvens II regelverket har selskapet fradragført avsetningene pr 31.12.2015. Redusert skattekostnad som følge av skattemessig fradragføring av avsetninger før 01.01.2015 er inntektsført i omarbeidet resultat for 2014 som reduksjon i skattekostnad. Oppstilling over virkning på resultat og balanse ligger vedlagt.

Innregning av inntekter og kostnader

Grunnleggende regnskapsprinsipper legges til grunn slik at inntekter resultatføres når de er opptjent, og utgifter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt. Beste estimat legges til grunn ved usikkerhet, basert på tilgjengelig informasjon ved balansetidspunktet.

Premieinntekter

Forfalt brutto premie i skadeforsikring omfatter all premie for forsikringsavtaler med påbegynt forsikringsperiode før regnskapsårets avslutning. Den forfalte premien periodiseres pro rata, og forfalt premie som vedrører neste år føres som "endring i avsetning ikke opptjent bruttopremie".

Avgitt gjenforsikringspremie omfatter reassurandørenes andel av forfalt brutto premie.

Gjenforsikringspremien periodiseres i samme forhold som opptjent brutto premie, og føres som "endring gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie".

Forfalt brutto premie i livsforsikring omfatter all premie for forsikringsavtaler med påbegynt forsikringsperiode før regnskapsårets avslutning. Premie omfatter både sparedel og risikodel. Periodisering av opptjent premie ivaretas ved avsetning til premiereserve i forsikringsfondet.

Overføring av premiereserve (flytting) i livsforsikring

Flytting fremkommer av regnskapslinjene "Overføring av premiereserve fra andre forsikringsselskaper". Innregning i resultatet skjer ved overføring av risiko, - på samme tidspunkt reduseres/ økes premiereserven i forsikringsfondet tilsvarende.

Erstatningskostnader

Erstatningskostnader omfatter alle erstatningsbeløp som er betalt til forsikringstaker i regnskapsperioden, i tillegg til endring i avsetning for meldte ikke oppgjorte skader (RBNS) og inntrufne, men ikke meldte skader (IBNR).

Brutto betalte erstatninger omfatter betalte erstatninger til forsikringstaker inkl. skadebehandlingskostnader som honorar ved ekstern takst og advokater, med fradrag for mottatte regressinnbetalinger.

Allokert investeringsavkastning

Allokert investeringsavkastning er knyttet til Skadeforsikringsvirksomheten. Investeringsavkastning registreres i det ikke-tekniske regnskapet. Den del av investeringsavkastningen som skal allokeres til det tekniske regnskapet beregnes på grunnlag av gjennomsnittet av forsikringstekniske avsetninger gjennom året. Ved beregningen benyttes en forsikringsteknisk rente lik gjennomsnittlig rente på statsobligasjoner med gjenstående løpetid lik 3 år.

Den gjennomsnittlige rente for 2015 er beregnet til 0,76 %.

Klassifisering og verdivurdering

Finansielle eiendeler

Finansielle eiendeler innregnes i balansen når selskapet blir part i instrumentets kontraktmessige betingelser. Almennelige kjøp og salg av finansielle instrumenter er regnskapsført på transaksjonsdagen. Alle finansielle instrumenter som ikke inngår i kategorien til virkelig verdi over resultatet, innregnes første gang til virkelig verdi med tillegg av de transaksjonsutgiftene som er direkte henførbare til anskaffelsen eller utstedelsen av den finansielle eiendelen. Finansielle instrumenter i kategorien virkelig verdi med verdiendringer over resultatet innregnes uten hensyn til transaksjonskostnader.

Finansielle eiendeler fraregnes når de kontraktmessige rettene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen utløper, eller når foretaket overfører den finansielle eiendelen i en transaksjon hvor all, eller tilnærmet all, risiko og fortjenestemuligheter knyttet til eierskap av eiendelen overføres.

Frende Holding konsern har finansielle eiendeler klassifiseres følgende kategorier etter IAS 39:

- Til virkelig verdi over resultatet
- Utlån og fordringer

Til virkelig verdi over resultatet

Et finansielt instrument klassifiseres som til virkelig verdi over resultatet dersom det ved førstegangsinnregning er øremerket til dette, eller holdes for omsetning. Selskapet har en investeringsportefølje som er øremerket til virkelig verdi ved førstegangsinnregning, og som løpende styres og måles til virkelig verdi. Dette er i tråd med styrets godkjente risiko- og investeringsstrategi og informasjon basert på virkelig verdi rapporteres regelmessig til ledelsen og styret.

Instrumentene måles til virkelig verdi, og endringer i verdien innregnes i resultatet.

Utlån og fordringer

Utlån og fordringer er ikke-derivative finansielle eiendeler med betalinger som er faste, eller lar seg fastsette og som ikke blir notert i et aktivt marked. Obligasjoner holdt til forfall er klassifisert som utlån og fordringer, og måles til amortisert kost etter effektiv rentes metode. Utlån og fordringer måles til amortisert kost etter effektiv rentes metode.

Virkelig verdi

Virkelig verdi er det beløp en eiendel kan omsettes for eller en forpliktelse gjøres opp med i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter. For finansielle eiendeler som er notert på børs eller annen regulert markeds plass, settes virkelig verdi til kjøpskurs siste handelsdag frem til og med balansedagen. For en eiendel som skal avhendes, eller en forpliktelse som innehas, settes virkelig verdi til salgskurs.

Finansielle instrumenter innregnet til virkelig verdi i Frende Livsforsikring AS er i det alt vesentlige instrumenter som er notert i et aktivt marked.

Amortisert kost

Etter førstegangsinnregning måles investeringer i kategoriene utlån og fordringer og finansielle forpliktelser som ikke måles til virkelig verdi til amortisert kost ved hjelp av effektiv rentes metode. Ved beregning av effektiv rente estimeres fremtidige kontantstrømmer, og alle kontraktsmessige vilkår ved det finansielle instrumentet tas i betraktning. Honorarer betalt eller mottatt mellom partene i kontrakten og transaksjonskostnader som kan henføres direkte til transaksjonen, inngår som en komponent ved fastsettelsen av den effektive renten.

Verdifall

For finansielle eiendeler som ikke måles til virkelig verdi, foretas det på balansedagen en vurdering av hvorvidt det finnes objektive indikatorer for verdifall av den enkelte finansielle eiendel eller en gruppe av ensartede finansielle eiendeler. Ved vurderingen av om det foreligger verdifall legges det vekt på hvorvidt utsteder har vesentlige finansielle vanskeligheter, om det foreligger kontraktsbrudd, herunder mislighold, om det er sannsynlig at utsteder går konkurs, om det ikke lenger finnes et aktivt marked for eiendelen på grunn av finansielle vanskeligheter eller om det observeres målbar nedgang

i forventet kontantstrøm fra en gruppe finansielle eiendeler. Nedskrivningen beregnes ved å sammenligne ny forventet kontantstrøm med opprinnelig kontantstrøm diskontert med henholdsvis opprinnelig effektiv rente (for eiendeler med fast rente) eller med effektiv rente på måletidspunktet (for eiendeler med flytende rente).

Tap for verdifall reverseres dersom reverseringen objektivt kan knyttes til hendelse som finner sted etter at tapet ble innregnet.

IT systemer og programvare

Kjøpt programvare er balanseført til anskaffelseskost inkludert direkte eksterne kostnader for å sette programvaren klar til bruk. Kjøpt programvare tilpasset virksomheten er klassifisert som immateriell eiendel. Balanseført IT system avskrives fra ferdigstillingsdato lineært over antatt økonomisk levetid. Om virkelig verdi av eiendelen faller under bokført verdi og verdifallet ikke forventes å være forbigående, nedskrives driftsmidlet tilsvarende verdifallet. Nedskrivning reverseres om grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er tilstede. Vurdering av systemene er gjort mot endringer i økonomiske, teknologiske, og interne rammebetingelser som tilsier at verdi ikke lenger er tilstede.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler er klassifisert som andre eiendeler i balansen. Driftsmidlene er vurdert til anskaffelseskost og avskrives lineært over antatt økonomisk levetid. Om virkelig verdi av et driftsmiddel faller under bokført verdi og verdifallet ikke forventes å være forbigående, nedskrives driftsmidlet tilsvarende verdifallet. Nedskrivning reverseres om grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er tilstede.

Forsikringsmessige avsetninger

Avsetning for ikke opptjent premie i skadeforsikring er avsetning for ikke opptjent andel av brutto forfalt premie på forsikringskontrakter der forsikringsperioden er påbegynt ved regnskapsårets slutt..

Premiereserve i livsforsikring utgjør kontantverdien av selskapets forsikringsforpliktelser i henhold til de enkelte forsikringsavtaler. Dette tilsvarer summen av de beløp som er ført på forsikringstakernes konti, samt avsatte premiereserver (ikke opptjent premie) på rene risikodekninger.

Erstatningsavsetning er avsetning relatert til skadetilfeller som er inntruffet før balansedagen, men ikke ferdig oppgjort. Dette inkluderer både meldte skader (RBNS) og skader som er inntruffet, men ikke meldt (IBNR).

Det foretas individuell skadereservering for alle meldte skader, og avsetningen omfatter forventet utbetaling til forsikringstaker inkl. skadebehandlingskostnader.

Avsetning for inntrufne, ikke meldte skader (IBNR) foretas ved hjelp av statistiske metoder. Grunnet lavt skadetall og kort historikk er det ved avsetningsberegning også benyttet en premiefaktor i forhold til opptjent premie.

Sikkerhetsavsetning på skadeforsikringsprodukter skal sammen med premieavsetningen og erstatningsavsetningen til enhver tid minst dekke selskapets forsikringstekniske ansvar ved ekstraordinært skadeforløp.

Annen opptjent egenkapital

Naturskadefondet i skadeforsikring kan kun benyttes til erstatninger etter naturskader. Til fondet avsettes differansen mellom årets opptjente naturskadepremie og påløpte erstatninger som dekkes av denne ordningen.

Avsetning til garantiordningen i skadeforsikring er avsetning for å dekke ansvar mot sikringsordningen som skal bidra til å sikre utbetaling av krav som følger av avtale om direkte skadeforsikring. Det maksimale ansvaret utgjør 1,5 % av summen av selskapets opptjente bruttopremie for skadeforsikringsavtaler som omfattes av garantiordningen.

Risikoutjevningfondet i livsforsikring kan bare benyttes til å styrke avsetningen til premiereserve vedrørende risiko knyttet til person. Risikoutjevningfond i balansen tilsvarer halvparten av årets samlede overskudd på risikoresultat frigjort ved reaktivering.

Risikoutjevningfondet er balanseført brutto.

Pensjoner

Selskapet har innskuddspensjon for alle ansatte. Premie kostnadsføres løpende, og selskapet har ingen forpliktelse utover kostnadsført beløp.

I tillegg har selskapet pensjonsforpliktelse overfor enkelte arbeidstakere via en usikret driftsordning. Pensjonsforpliktelse knyttet til disse ordningene er beregnet i samsvar med IAS19R, ved at nåverdi av beregnede forpliktelser er beregnet med utgangspunkt i tid i ordningen, forventet lønnsvekst og årlig regulering av pensjonsutbetalingene. Diskonteringsrente ved beregning av nåverdien er i samsvar med oppdaterte økonomiske forutsetninger. Endringer i forpliktelsen som skyldes endringer og avvik mot beregningsforutsetningene (estimatavvik) bokføres over resultatet under andre resultatkomponenter. Periodens netto pensjonskostnad består av årets påløpte pensjonsrettigheter, rentekostnader på pensjonsforpliktelsene samt justering for eventuelle planendringer.

Skatt

Resultatført skattekostnad består av betalbar skatt og årets endring i utsatt skatt. Utsatt skatt beregnes med 25 % av midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverserer eller kan reverseres i samme periode er utlignet og nettoført.

Utsatt skattefordel er balanseført ut ifra forventning om skattepliktig inntekt gjennom inntjening i fremtidige år.

Bruk av estimer

Utarbeidelse av regnskapet i samsvar med årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper, og anvendelse av gjeldende regnskapsprinsipper innebærer at ledelsen må foreta vurderinger,

utarbeide estimater og anvende forutsetninger som påvirker balanseført verdi av eiendeler og forpliktelser.

Estimatene baseres på historiske data, vurdering av egen portefølje, forventninger til fremtiden og andre faktorer som er vurdert å være forsvarlig basert på underliggende forhold. Estimater og tilhørende forutsetninger blir gjennomgått regelmessig. Endringer i estimater innregnes i den perioden estimatene endres. Det vil naturlig være usikkerhet knyttet til slike estimater og endring i forutsetninger vil medføre endring i estimater påfølgende regnskapsår.

Forsikringstekniske avsetninger

Det er knyttet størst usikkerhet til avsetning for skader inntruffet men ikke rapportert (IBNR). Avsetningen er basert på statistisk modell utarbeidet på grunnlag av erfaringstall og porteføljens utvikling. Det vil være risiko til fastsettelse av estimater beregnet på grunnlag av disse modellene.

Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler

Ved indikasjon på verdifall foretas det nedskrivningstest for å kontrollere om bokført verdi for driftsmidler og immaterielle eiendeler er tilstede.

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

	31.12.15		31.12.14			
	Skadeforsikring	Livsforsikring	Konsern	Skadeforsikring	Livsforsikring	Konsern
Note 1 Premieinntekter for egen regning						
Forfalt bruttopremie	1 397 893 657	726 076 546	2 123 970 203	1 253 976 876	643 958 003	1 897 934 879
- Avgitt gjensikringspremie	-30 626 047	-43 767 329	-74 393 376	-20 566 687	-35 897 628	-56 464 315
Endring i avsetning for ikke opptjent bruttopremie	-59 920 740	-	-59 920 740	-63 586 111	-	-63 586 111
- Endring i gjensikringsandel av ikke opptjent bruttopremie	6 918 382		6 918 382	-3 469 421		-3 469 421
Overført premiereserve fra andre		83 098 653	83 098 653		53 450 598	53 450 598
Sum premieinntekter for egen regning	1 314 265 252	765 407 870	2 079 673 122	1 166 354 657	661 510 973	1 827 865 630
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen		10 292 366	10 292 366		18 827 417	18 827 417
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen		16 681 780	16 681 780		69 987 682	69 987 682
Allokert investeringsavkastning overført fra ikke-teknisk regnskap		12 421 707	12 421 707		21 558 723	21 558 723
Note 2 Erstatninger for egen regning						
Brutto betalte erstatninger	805 007 686	77 870 835	882 878 521	686 589 614	47 424 604	734 014 218
- Gjensikringsandel av betalte erstatninger	-8 526 004	-27 075 685	-35 601 689	-891 588	-14 743 837	-15 635 425
Brutto endringer i erstatningsavsetninger	177 397 066	132 238 311	309 635 377	130 293 104	123 411 954	253 705 058
- Endring i gjensikringsandel av brutto erstatningsavsetninger	-13 592 439	-10 156 404	-23 748 843	-8 126 642	-14 475 343	-22 601 985
Overføring av premiereserve til andre		6 086 743	6 086 743		4 953 406	4 953 406
Sum erstatningskostnader for egen regning	960 286 309	178 963 800	1 139 250 109	807 864 488	146 570 784	954 435 272
Note 3 Endring i forsikringsmessige avsetninger						
Endring uopptjent premie		563 933	563 933		652 042	652 042
Endring i andre tekniske avsetninger		5 150 281	5 150 281		4 948 331	4 948 331
Endring tilleggsavsetning		-1 196 655	-1 196 655		139 489	139 489
Endring i sikkerhetsavsetning	-4 000 000	-	-4 000 000	27 500 000	-	27 500 000
Avsetning i livsforsikring med investeringsvalg		374 246 877	374 246 877		384 861 918	384 861 918
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse	-4 000 000	378 764 436	374 764 436	27 500 000	390 601 780	418 101 780

Note 4 Premieinntekter og erstatningskostnader mv.

Landbaserte forsikringer - privat

Kombinerte forsikringer

Herav: Rettshjelpforsikring

Herav: Øvrige

Motorvognforsikringer

Herav: Ansvar

Herav: Øvrige forsikringer

Fritidsbåtforsikring

Ulykkesforsikring

Reiseforsikring

Øvrige landbaserte forsikringer

Sum Privatbetonte forsikringer

Landbaserte forsikringer - næringsliv

Kombinerte forsikringer næringsliv

Herav: Rettshjelpforsikring

Herav: Øvrige

Motorvognforsikringer bedrift

Herav: Ansvar

Herav: Øvrige forsikringer

Yrkesskadeforsikringer

Trygghetsforsikring

Øvrige landbaserte forsikringer næringsliv

Sum landbaserte

næringslivsforsikringer

Pooler

Naturskadepoolen

Øvrige pooler

Sum pooler

Sum

	Forfalte premier	Opptjente premier	Påløpte erstatninger	Påløpte erstatninger	Forsikringsrelaterte	Forsikringsrelaterte	Forsikringsrelaterte	Opptjent premie	Påløpte erstatninger	Gjenforsikr. resultat	Forsikrings- teknisk
Landbaserte forsikringer - privat											
Kombinerte forsikringer	408 706 777	390 029 919	277 488 527	-19 388 879	258 099 648	74 665 366	57 264 905	3 585 869	9 920 624	-6 334 755	63 599 660
Herav: Rettshjelpforsikring	-	0	-	-	-	0	0	0	0	0	0
Herav: Øvrige	408 706 777	390 029 919	277 488 527	-19 388 879	258 099 648	74 665 366	57 264 905	3 585 869	9 920 624	-6 334 755	63 599 660
Motorvognforsikringer	538 971 785	518 179 490	361 820 925	-14 048 468	347 772 457	98 463 074	71 943 959	5 639 631	2 256 227	3 383 404	68 560 556
Herav: Ansvar	210 125 920	203 612 750	129 386 771	-11 130 855	118 255 916	38 387 249	46 969 585	2 425 041	849 619	1 575 422	45 394 163
Herav: Øvrige forsikringer	328 845 865	314 566 740	232 434 154	-2 917 614	229 516 540	60 075 825	24 974 375	3 214 590	1 406 608	1 807 982	23 166 393
Fritidsbåtforsikring	41 013 160	39 622 110	30 247 931	1 343 727	31 591 658	7 492 566	537 886	364 867	1 911 905	-1 547 038	2 084 924
Ulykkesforsikring	11 309 460	10 913 540	12 604 696	-6 616 435	5 988 261	2 066 090	2 859 189	221 699	221 699	221 699	2 637 490
Reiseforsikring	100 176 260	94 732 510	81 356 804	-2 148 164	79 208 640	18 300 888	-2 777 018	1 924 411	1 924 411	1 924 411	-4 701 429
Øvrige landbaserte forsikringer	12 582 250	11 303 150	8 476 380	26 735	8 503 115	2 298 612	501 423	104 087	104 087	104 087	397 336
Sum Privatbetonte forsikringer	1 112 759 692	1 064 780 719	771 995 263	-40 831 484	731 163 779	203 286 596	130 330 344	11 840 564	14 088 756	-2 248 192	132 578 537
Landbaserte forsikringer - næringsliv											
Kombinerte forsikringer næringsliv	35 803 730	34 532 770	23 686 496	5 439 552	29 126 048	6 540 872	-1 134 150	376 021	-	376 021	-1 510 171
Herav: Rettshjelpforsikring	-	0	-	-	-	0	0	0	-	0	0
Herav: Øvrige	35 803 730	34 532 770	23 686 496	5 439 552	29 126 048	6 540 872	-1 134 150	376 021	-	376 021	-1 510 171
Motorvognforsikringer bedrift	78 714 610	76 250 360	52 189 374	-862 387	51 326 987	14 380 127	10 543 246	829 874	-	829 874	9 713 372
Herav: Ansvar	24 446 110	23 686 330	20 398 556	1 265 363	21 663 919	4 465 984	-2 443 573	273 858	-	273 858	-2 717 431
Herav: Øvrige forsikringer	54 268 500	52 564 030	31 790 818	-2 127 750	29 663 068	9 914 143	12 986 819	556 016	-	556 016	12 430 803
Yrkesskadeforsikringer	39 505 010	37 948 320	33 998 086	-2 264 108	31 733 978	7 217 047	-1 002 705	770 888	-1 929 341	2 700 229	-3 702 934
Trygghetsforsikring	6 191 940	6 063 400	5 369 035	-1 399 967	3 969 068	1 131 186	963 146	123 173	-	123 173	839 973
Øvrige landbaserte forsikringer næringsliv	86 344 190	82 180 450	98 140 920	-5 306 461	92 834 459	15 773 951	-26 427 960	864 736	9 959 035	-9 094 299	-17 333 661
Sum landbaserte næringslivsforsikringer	246 559 480	236 975 300	213 383 911	-4 393 371	208 990 540	45 043 183	-17 058 423	2 964 692	8 029 694	-5 065 002	-11 993 421
Pooler											
Naturskadepoolen	29 856 450	28 166 960	42 250 440	-	42 250 440	-	-14 083 480	8 902 409	-	8 902 409	-14 083 480
Øvrige pooler	8 718 035	8 049 938	-	-	-	-	8 049 938	8 902 409	0	8 902 409	-852 471
Sum pooler	38 574 485	36 216 898	42 250 440	0	42 250 440	0	-6 033 542	8 902 409	0	8 902 409	-14 935 951
Sum	1 397 893 657	1 337 972 917	1 027 629 614	-45 224 855	982 404 759	248 329 780	107 238 378	23 707 665	22 118 450	1 589 215	105 649 165

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

Note 4 Fortsettes fra forrige side

	Individuell kapitalforsikring	Gruppelvis forsikring	Kollektiv pensjonsforsikring	Individuell rente- og pensjonsforsikring	Ulykkesforsikring	Andre skadebransjer	Sum 2015	Sum 2014
Premieinntekter								
Forfalt premie, brutto	138 647 056	26 766 767	344 941 293	160 423 645	7 262 615	48 035 168	726 076 546	643 958 003
- Avgitte gjensikringspremier	-417 420	-8 190 645	-12 007 021	-10 189 075	-883 956	-12 079 213	-43 767 330	-35 897 628
Mottatt premiereserve fra andre			83 098 653				83 098 653	53 450 598
Sum premieinntekter for egen regning	138 229 636	18 576 122	416 032 925	150 234 570	6 378 659	35 955 955	765 407 868	661 510 973
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen								
Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	6 588 749	781 594	1 222 114	67 069	44 038	225 785	8 929 348	9 957 126
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på	-675 978	119 307	186 551	824 635	79 512	829 001	1 363 029	8 870 291
Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	5 912 771	900 901	1 408 665	891 704	123 550	1 054 786	10 292 379	18 827 417
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen								
Verdiendring på investeringer	-	-	16 681 780	-	-	-	16 681 780	69 987 682
Andre forsikringsrelaterte inntekter								
Provisjonsinntekter	-	-	8 907 418	-	-	-	8 907 418	6 847 085
Erstatninger								
Utbetalte erstatninger, brutto	25 175 552	14 410 229	21 484 848	11 242 176	552 670	5 005 359	77 870 834	47 424 604
- Gjensikringsandel av utbetalte erstatninger	-133 548	-5 764 290	-15 903 151	-6 727 530	-600 788	-7 357 176	-36 486 482	-14 743 837
Endringer i erstatningsavsetninger, brutto	4 434 123	1 864 023	21 815 917	89 998 944	1 115 317	13 009 987	132 238 311	123 411 955
- Endring av gjensfors. andel av erstatningsavsetninger	-	-745 609	-	-	-	-	-745 608	-14 475 343
Overføring av premiereserve til andre	-	-	6 086 743	-	-	-	6 086 743	4 953 406
Sum erstatninger	29 476 127	9 764 353	33 484 357	94 513 591	1 067 199	10 658 169	178 963 798	146 570 785
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse-								
kontraktsfastsatte forpliktelse								
Endring premiereserve, brutto	96 786	-	-	325 475	11 053	130 619	563 933	652 042
Endring tilleggsavsetning	40 767	-	-575 018	-621 637	-	-	-1 196 655	139 489
Endring andre avsetninger	137 553	-	851 914	2 072 377	183 395	2 001 828	5 150 281	4 948 331
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse	275 106	-	276 896	1 776 215	194 448	2 132 447	4 517 559	5 739 862
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse-								
investeringsvalgsportefølje								
Avsetning i livsforsikring med investeringsvalg			367 351 516	6 895 361	-	-	374 246 877	384 861 918
Forsikringsrelaterte driftskostnader								
Salgskostnader	23 759 105	1 665 557	15 956 729	27 569 084	1 177 547	8 478 170	78 606 193	70 789 943
Forsikringsrelaterte adm. kostnader	29 685 483	14 052 117	30 421 438	34 863 484	1 067 561	10 005 765	120 095 848	133 630 900
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	53 444 589	15 717 674	46 378 167	62 432 568	2 245 108	18 483 935	198 702 041	204 420 843
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen								
Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	935 317	171 105	267 542	521 759	9 641	49 428	1 954 792	2 602 317
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på investeringer	-203 143	26 118	40 839	247 158	16 444	170 974	298 391	2 318 270
Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	732 174	197 223	308 381	768 917	26 085	220 402	2 253 183	4 920 587
Andre inntekter								
Andre kostnader	20 097	3 676	5 748	11 210	207	1 062	42 000	42 000
Andre kostnader	191 914	53 017	82 898	209 073	7 224	61 565	605 690	1 984 523
Resultat før skattekostnad								
Skattekostnad	61 644 495	-5 857 121	-4 228 918	-13 920 406	3 014 522	5 896 089	46 548 664	18 557 814
Resultat før andre resultatkomponenter	2 629 963	773 453	2 282 230	3 072 254	110 480	909 579	9 777 958	-4 207 416
Resultat før andre resultatkomponenter	59 014 533	-6 630 575	-6 511 148	-16 992 660	2 904 042	4 986 510	36 770 705	22 765 230
Andre resultatkomponenter								
Aktuarielle gevinster og tap på pensjonsytelser	23 784	6 570	10 273	25 910	895	7 629	75 061	-361 461
Skatt på andre resultatkomponenter	-5451	-1 603	-4 730	-6 368	-229	-1 885	-20 266	-97 594
TOTALRESULTAT	59 043 768	-6 622 402	-6 496 145	-16 960 383	2 905 166	4 996 024	36 866 032	22 501 363

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

Note 5 Spesifikasjon av forsikringsrelaterte driftskostnader

	Frende Skadeforsikring		Frende Livsforsikring		Sum Frende Liv og Frende Skade	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Salgskostnader						
Provisjoner	142 525 477	123 827 922	78 318 702	67 485 295	220 844 179	191 313 217
Reklame og merkekostnader	2 832 223	2 539 810	3 285 063	3 304 648	6 117 286	5 844 458
	<u>145 357 700</u>	<u>126 367 732</u>	<u>81 603 765</u>	<u>70 789 943</u>	<u>226 961 465</u>	<u>197 157 675</u>
Forsikringsrelaterte adm. Kostnader						
Lønn og sosiale kostnader	59 736 979	54 682 595	58 165 041	63 822 837	117 902 020	118 505 432
Lokalkostnader	11 047 925	11 366 123	8 937 118	9 855 644	19 985 043	21 221 767
IT kostnader	27 961 548	26 989 271	23 574 387	30 710 163	51 535 935	57 699 434
Honorarer og leide tjenester	2 841 702	3 250 629	1 984 125	3 480 358	4 825 827	6 730 987
Diverse kontorkostnader	12 876 745	9 997 237	8 431 789	9 646 850	21 308 534	19 644 087
Kostnadsreducerende inntekter	-21 150 446	-17 455 998	-	-	-21 150 446	-17 455 998
	<u>93 314 453</u>	<u>88 829 857</u>	<u>101 092 460</u>	<u>117 515 852</u>	<u>194 406 913</u>	<u>206 345 709</u>
Avskrivninger						
Avskrivning maskiner og inventar	129 864	247 308	90 031	112 323	219 895	359 631
Avskrivning IT utstyr	614 309	412 990	15 499 215	280 503	16 113 524	693 493
Avskrivning IT systemer	8 913 452	7 302 874	416 571	15 695 732	9 330 023	22 998 606
	<u>9 657 625</u>	<u>7 963 172</u>	<u>16 005 817</u>	<u>16 088 558</u>	<u>25 663 442</u>	<u>24 051 730</u>
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	<u>248 329 778</u>	<u>223 160 761</u>	<u>117 098 277</u>	<u>133 604 409</u>	<u>220 070 355</u>	<u>230 397 439</u>

	Frende Holding AS	
	31.12.15	31.12.14
Andre kostnader		
Styrehonorar inkl arbeidsgiveravgift	208 806	191 696
Honorarer og leide tjenester	110 741	108 300
Administrative tjenester	42 000	42 000
Diverse kontorkostnader	15 546	16 546
	<u>377 093</u>	<u>358 542</u>

	Frende Holding AS		Frende Skadeforsikring		Frende Livsforsikring		Frende Holding konsern	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Herav er det kostnadsført følgende godtgjørelse til revisor: (inkl. mva)								
Lovpålagt revisjon	110 741	102 175	477 776	359 225	498 875	405 875	1 087 392	867 275
Andre attestasjonstjenester/ internkontroll	-	-	-	-	-	-	-	-
Skatterådgivning	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre tjenester utenfor revisjonen	-	5 000	95 818	408 474	67 500	312 750	163 318	726 224
	<u>110 741</u>	<u>107 175</u>	<u>573 593</u>	<u>767 699</u>	<u>566 375</u>	<u>718 625</u>	<u>1 250 709</u>	<u>1 593 499</u>

Konsernet hadde 171 (176) ansatte pr. 31.12.15.

Note 6 Lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte

Selskapsledelse	Lønn	Opptjent pensjon/ innbet. innskudds-	Bonus	andre godtgjørelser
Vegar Styve, adm.dir fra 20.02.2015 *	1 861 804	278 171	103 205	217 179
Andre ledende ansatte				
Erik Bjordal**	1 429 760	214 042	110 058	183 696
Elin Sture Næss**	1 234 664	301 767	95 390	204 278
Anne Vikne Hellevang*	1 351 165	267 112	102 408	285 314
Halvard Natvig*	1 178 747	288 902	3 536	188 144
Eivind Norderud*	1 624 360	403 892	124 848	340 176
Anne Therese Vonheim*	1 040 436	55 408	45 696	139 584
Bjarne Andreas Bakke	1 239 092	64 510	93 840	259 970

* Formelt ansatt i Frende Skade

**Formelt ansatt i Frende Liv

Administrerende direktør i Frende Holding AS utgjør også selskapets ledelse. Administrerende direktør mottar ikke lønn fra noe selskap i konsernet. Lønn og godtgjørelse ledende ansatte i datterselskaper, jfr. note 10 Frende Skade og note 5 i Frende Liv.

Sluttavtale er kostnadsført med totalt MNOK 3,375

Vedr. pensjonsforpliktelse i konsernet vises til note 16.

Styret i Frende Holding AS	Honorar fra selskapet	Honorar fra Frende	Honorar fra Frende
		Livsforsikring	Skadeforsikring
Jan Erik Kjerpeseth, styreleder		120 000	120 000
Geir Bergskaug, nestleder		90 000	90 000
Lisbeth Nærp		90 000	90 000
Hilde Hvidsten Bretvin	60 000		
Arvid Andenæs		90 000	90 000
Lisbeth Flågeng		63 750	63 750
Pål Strand		90 000	90 000
Anne Grethe Sund			120 000
Monica Rydland	60 000		
Kari Marvik	60 000		
Arnstein Heimset			120 000

Informasjon om styrehonorar i note 10 i Frende Skade og note 5 i Frende Liv.

Kontrollkomiteens medlemmer mottar ikke honorar fra selskapet.

Det er ikke gitt lån, forskuddsbetalinger eller sikkerhetsstillelser til ledende ansatte fra Frende holding eller andre selskaper i konsernet.

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

Note 7 Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet

	31.12.15		31.12.14	
	Balansført verdi	Virkelig verdi	Balansført verdi	Virkelig verdi
Selskapsporteføljen				
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost				
Investeringer som holdes til forfall	317 168 376	322 848 989	260 042 032	269 766 244
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
Aksjefondsandeler	208 318 321	208 318 321	153 985 803	153 985 803
Obligasjoner/ rentefond	1 321 842 303	1 321 842 303	1 157 165 002	1 157 165 002
Eiendomsfond	161 023 557	161 023 557	125 584 583	125 584 583
Bankplasseringer				
Plasseringsmidler bank	2 639 682	2 639 682	6 238 752	6 238 752
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi	1 693 823 863	1 693 823 863	1 442 974 140	1 442 974 140
Sum finansielle eiendeler selskapsporteføljen	2 010 992 239	2 016 672 852	1 703 016 172	1 712 740 384
Kollektivporteføljen				
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost				
Investeringer som holdes til forfall	104 831 541	107 264 384	79 200 773	82 096 326
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
Aksjefondsandeler	69 452 317	69 452 317	47 679 177	47 679 177
Obligasjoner/ rentefond	440 383 206	440 383 206	358 064 126	358 064 126
Eiendomsfond	53 394 766	53 394 766	38 977 477	38 977 477
Bankplasseringer				
Plasseringsmidler bank	2 931 703	2 931 703	2 815 549	2 815 549
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi	566 161 992	566 161 992	447 536 329	447 536 329
Sum finansielle eiendeler kollektivporteføljen	670 993 533	673 426 376	526 737 102	529 632 655
Sum finansielle eiendeler	2 681 985 772	2 690 099 228	2 229 753 274	2 242 373 039

	31.12.15
Kollektiv/Selskapsporteføljen	
Aksjefond	
Nordea Stabile Aksjer Global	88 242 427
Nordea Norge Verdi	13 801 476
Nordea Nordic Small Cap Growth	15 948 693
Nordea 1- Stabile Emerging Markets Equity	23 354 123
Nordea 1 - Emerging Stars Equity Fund	13 307 221
Storebrand Delphi Norge	19 988 945
Storebrand Delphi Nordic	23 260 991
Storebrand Global Multifaktor	49 901 698
Delphi Global	31 029 515
Valutarelaterte derivater	-1 064 460
	<u>277 770 629</u>
Pengemarkedsfond / Obl. fond	
Danske Capital	104 828 168
DNB Global Credit Short	466 566 537
	<u>571 394 705</u>
Eiendomsfond	
Aberdeen Eiendomsfond Norge I	142 264 060
Storebrand Eiendomsfond Norge KS	72 154 264
	<u>214 418 323</u>
Rentepapirer	
Rentepapirer til virkelig verdi	1 196 402 188
Rentepapirer til amortisert kost	421 999 917
	<u>1 618 402 105</u>
Sum finansielle eiendeler	2 681 985 762

Rentepapirer - fordeling per sektor

Sektor	31.12.15
Stat- / statsgaranterte	0,0 %
Boligkredittforetak	25,0 %
Kommune / fylke	3,1 %
Bank / Finans	35,4 %
Industri	36,5 %
Sum	100,0 %

Rentepapirer - fordeling per ratingskategori

Rating	31.12.15
AAA	20,5 %
AA	18,2 %
A	29,9 %
BBB	14,6 %
BB	2,5 %
B	1,0 %
Ikke ratet	13,2 %
Sum	100,0 %

Rentepapirer - 10 største utstedere

Utsteder	31.12.15
SpareBank 1 Næringskreditt AS	5,5 %
SSB Boligkreditt AS	3,8 %
Nordea Eiendomskreditt AS	3,6 %
DNB Næringskreditt AS	2,7 %
SpareBank 1 SR-Bank ASA	2,7 %
Sparebanken Sor	2,6 %
Realkredit Danmark A/S	2,5 %
Sparebanken Sogn og Fjordane	2,5 %
SpareBank 1 Nord Norge	2,2 %
Norges Statsbaner AS	2,2 %
Sum	30,2 %

Balansført verdi er virkelig verdi. Virkelig verdi er fondskurser per 31.12.2015.

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

Note 7 Finansielle eiendeler, forts.

Netto inntekter finansielle instrumenter	31.12.15	31.12.14
Renteinntekter bankinnskudd	763 597	1 084 116
	<u>763 597</u>	<u>1 084 116</u>
Renter obligasjoner hold til forfall	12 933 958	5 345 245
Verdiendring og nedskrivning rentefond/ obligasjoner	-22 616 221	-6 610 414
Renter på rentefond/ obligasjoner	23 805 644	38 302 229
Realisert gevinst rentefond/ obligasjoner	-2 693 325	11 095 106
Verdiendring aksjefond	-16 572 562	-9 805 095
Verdiendring eiendomsfond	3 032 781	1 184 836
Realisert gevinst aksjefond	33 706 901	39 135 554
Realisert eiendomsfond	10 781 532	5 045 432
Sum inntekter fondsandeler	<u>42 378 708</u>	<u>83 692 893</u>
Sum inntekter finansielle instrumenter	<u>43 142 305</u>	<u>84 777 009</u>
Fordelt i konsernresultatet:		
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	10 292 366	18 827 417
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	32 849 939	65 949 592
	<u>43 142 305</u>	<u>84 777 009</u>

Investeringsvalgporteføljen

	31.12.15	31.12.14
Aksjefond		
DNB NOR GLOBAL (I) IBP	40 670 578	32 220 026
DNB NOR NORDEN (I) IBP	23 586 204	19 238 508
HOLBERG GLOBAL IBP	15 428 056	11 669 475
HOLBERG NORDEN IBP	18 161 323	13 769 302
HOLBERG NORGE IBP	11 471 369	10 912 112
KLP AKSJEGLOBAL INDEKS IV IBP	562 563 059	451 236 159
ODIN EUROPA IBP	258 377 874	212 101 510
ODIN NORDEN IBP	15 135 587	10 565 096
ODIN NORGE IBP	106 359 328	92 427 686
ODIN OFFSHORE IBP	1 781 526	1 643 016
SKAGEN GLOBAL (IBP)	127 754 715	106 467 048
SKAGEN KON-TIKI (IBP)	29 496 545	29 480 248
SKAGEN VEKST (IBP)	43 228 159	38 477 044
EIKA EUROPA (IBP)	12 790 997	
Øvrige fond	14 328 498	21 291 968
	<u>1 281 133 818</u>	<u>1 051 499 198</u>
Pengemarkedsfond/ Obl. fond		
DNB NOR OBLIGASJON 20 (I) IBP	74 538 312	70 618 414
HOLBERG LIKVIDITET IBP	16 517 910	15 033 443
SKAGEN AVKASTNING (IBP)	50 948 535	49 379 169
Øvrige fond	1 440 027	1 649 767
	<u>143 444 784</u>	<u>136 680 793</u>
Bankplassering	<u>921 229 598</u>	<u>783 381 334</u>
Sum finansielle eiendeler i investeringsvalgporteføljen	<u>2 345 808 200</u>	<u>1 971 561 324</u>

Balanseført verdi er virkelig verdi. Virkelig verdi er fondskurser per 31.12.15.

Note 8 Fordringer på forsikringstakere

	Sum	Ikke forfalt	Under 30 dager	30-60 dager
Fordringer på forsikringstakere	15 114 163		9 821 965	3 261 863
Andre fordringer direkte forsikring	9 339 662	3 156 078	3 594 946	608 207
Ikke forfalt, ikke fakturert forsikringspremie	237 285 148	237 285 148		
Ikke forfalt, fakturert forsikringspremie	250 828 362	250 828 362		
Sum fordringer forsikringstakere	<u>512 567 335</u>	<u>491 269 588</u>	<u>13 416 911</u>	<u>3 870 070</u>

Premie inntektsføres i henhold til hovedforfall, kunden faktureres i samsvar med betalingsavtale.

Ubetalt forsikringspremie > 60 dager går til avgang og avtalen med kunden kanselleres.

Det beregnes korttidspremie til kunden for den tiden selskapet i henhold til loven må stå ansvar for avtalen.

Frende Holding Konsern

Noter til årsregnskapet

Note 9 Risikostyring

Forsikringsrisiko

Forsikringsrisikoen for den enkelte forsikringskontrakt består av sannsynligheten for at forsikringstilfellet inntreffer og av usikkerheten i størrelsen på utbetalingen.

Forsikringsrisiko styres gjennom avsetninger for fremtidige forventede erstatninger på eksisterende kontrakter, prising av risikoelementet i forsikringspremien, og gjennom reassuransekontrakter.

I tillegg styres risikoen via retningslinjer i forhold til hvilke type risiki som selskapet aksepterer i sin portefølje.

Finansiell risiko

Frende bærer finansiell risiko knyttet til forvaltningen av selskapets investeringsportefølje. Gjennom behandlingen av selskapets kapitalforvaltningsstrategi fastsetter styret rammene for kapitalforvaltningen, inkludert rammer for den strategiske aktivaallokeringen.

Finansiell risiko deles normalt inn i tre hovedkategorier; markedsrisiko, kredittisiko og likviditetsrisiko. Denne finansielle risikoen styres på aggregert nivå gjennom selskapets kapitalforvaltningsstrategi, og på detaljert nivå gjennom utforming av de enkelte forvaltningsmandater.

Markedsrisiko

Markedsrisiko representerer risiko for at et finansielt instruments virkelige verdi vil svinge på grunn av endringer i markedspriser. Markedsrisiko omfatter tre typer risiko; renterisiko, valutarisiko og annen prisrisiko.

Renterisiko representerer risikoen for at et finansielt instruments virkelige verdi vil svinge på grunn av endringer i markedsrentene. Frende styrer renterisikoen gjennom rammer knyttet til bl.a. porteføljens rentedurasjon. Ved utgangen av 2015 var rentedurasjonen for omløpsporteføljen på 0,5 år.

Valutarisiko representerer risikoen for at virkelig verdi på et finansielt instruments vil svinge som følge av endringer i valutakurser. Frende sikrer det meste av valutarisikoen i porteføljene. Valutaeksponeringen overvåkes til enhver tid, og det foretas valutasikringstransaksjoner innenfor rammene av selskapets kapitalforvaltningsstrategi.

Annen prisrisiko representerer risikoen for at virkelig verdi på et finansielt instrument vil svinge på grunn av endringer i markedspriser. Aksjerisikoen håndteres bl.a. gjennom en veldiversifisert portefølje av noterte verdipapirer både ift geografi og sektorer.

Kredittisiko

Kredittisiko omfatter risikoen for at en part i et finansielt instrument påfører selskapet et finansielt tap ved ikke å kunne innfri en forpliktelse. Kredittisikoen styres gjennom flere virkemidler som bl.a. rammer knyttet til renteporteføljenes kreditturasjon, øvre grenser for eksponering mot navngitte motparter, rammer knyttet til motpartenes rating, samt krav til diversifisering av porteføljen.

Frende foretar minst årlig, sammen med hovedforvalter, en dypere gjennomgang av de enkelte utstederne. Hver enkelt utsteder blir gjennom dette analysert og klassifisert. Rammene for eksponering mot hver enkelt motpart vurderes så på bakgrunn av denne gjennomgang.

Frende sine direkteide rentepapirer og globale rentefond består av investeringer der motparten betraktes som investment grade. Ut over dette har Frende ved utgangen av 2015 omlag 4,8 % av den samlede renteporteføljen plassert i fond med investering i nordiske høyrente obligasjoner.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko for ikke å ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift.

Frende følger likviditetsutviklingen på daglig basis, og har gode prosesser for å sørge for at selskapet til enhver tid har nok likviditet tilgjengelig til å møte sine forpliktelser. Frende sin investeringsportefølje består utelukkende av likvide papirer og fondsplasseringer som vil realiseres ved et likviditetsbehov.

Selskapets likviditetsstrategi innebærer at det til enhver tid skal være tilgjengelig likvide midler til å møte forpliktelser ved forfall.

Sensitivitet finansielle eiendeler - effekt på markedsverdi

	31.12.15	31.12.14
10% fall i kurs aksjefond	-27 776 463	-20 166 498
1% fall i rentenivå	-9 695 234	-13 256 585

Skatteeffekt er ikke hensyntatt i oppstillingen.

Sensitivitetsanalysen er gjort kun for selskaps-/ kollektivporteføljen ettersom endringer i rente og kurs på fond i investeringsvalgporteføljen nøytraliseres ved avsetning til kundefond.

Frende Holding konsern

Noter til regnskapet

Note 10 Varige driftsmidler i konsernet

	IT utstyr	IT system	Kontorinventar	Sum
Anskaffelseskost 01.01.15	11 314 033	209 586 769	7 699 752	228 600 554
Tilgang	1 191 163	24 013 066	9 899 508	35 103 737
Avgang				-
Akkumulerte nedskrivning	-	8 514 493	-	8 514 493
Akkumulerte avskrivninger	10 895 737	153 761 536	7 364 982	172 022 255
Bokført verdi 31.12.15	1 609 459	71 323 806	10 234 278	83 167 544
Årets nedskrivning		-		-
Årets avskrivning	1 030 880	24 412 667	219 895	25 663 442
Forventet økonomisk levetid	3 år	5 år	5 år	
Avskrivningssats	33 %	20 %	20 %	

IT systemer er kjøpte systemer tilpasset virksomheten. Systeminvesteringene er klassifisert som immateriell eiendel i balansen.

Verdi av kjøpte systemer er vurdert til virkelig verdi ved balansetidspunktet. Som følge av endring i teknologiske og økonomiske rammebetingelser er det foretatt neds verdi på aktivert andel av system som er vurdert uten verdi ved balansetidspunktet.

Note 11 Forsikringstekniske avsetninger

	31.12.15	31.12.14
Forsikringstekniske avsetninger i Skadeforsikring		
Premieavsetn.uopptjent premie	648 085 900	588 165 160
Erstatningsavsetning	924 972 702	747 575 636
Sikkerhetsavsetning	204 785 000	208 785 000
Sum forsikringsforpliktelser brutto skadeforsikring	1 777 843 602	1 544 525 796
Forsikringstekniske avsetninger klassifisert som egenkapital		
Avsetning til garantiordningen	53 800 000	46 650 000
Avsetning til naturskadefondet	-	-
	53 800 000	46 650 000
Forsikringsforpliktelser i livsforsikring - kontraktsfastsatte forpliktelser		
Premiereserve	223 609 521	150 246 480
Erstatningsavsetning	389 720 093	330 280 890
Tilleggsavsetning	239 870	1 436 525
Andre tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten	23 469 446	18 319 165
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring - kontraktsfastsatte	637 038 930	500 283 060
Forsikringsforpliktelser i livsforsikring - særskilt investeringsportefølje		
Premiereserve	2 345 808 000	1 971 561 324
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring - særskilt inv. portefølje	2 345 808 000	1 971 561 324
Sum forsikringsforpliktelser brutto livsforsikring	2 982 846 930	2 471 844 384

Note 12 Annen gjeld

Leverandørgjeld	6 853 610	6 671 505
Forskuddstrekk	6 788 867	6 893 300
Skyldig arbeidsgiveravgift	4 303 680	5 506 048
Gjeld i forbindelse med direkte forsikring	4 555 950	4 570 068
Annen gjeld	7 754 332	57 657
Sum	30 256 438	23 698 578
Annen gjeld Frende Holding AS		
Avsatt utbytte	80 000 000	-

Note 13 Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter

Påløpt arbeidsgiveravgift	1 880 480	1 811 361
Feriepenger	11 365 695	11 200 843
Bonus	6 847 661	6 500 000
Skyldig provisjon	21 130 611	18 192 685
Avsatt merverdiavgift	5 082 425	54 112 416
Avsetninger for forpliktelser	18 788 294	25 957 417
Sum	65 095 167	117 774 722

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

Note 14 Skattekostnad

Frende Holding AS			Frende Holding, konsern		
31.12.14	31.12.15		31.12.15	31.12.2014	
				omarbeidet	
		Årets skattekostnad fordeler seg på:			
		Betalbar skatt	1 019 526		
		Skatteeffekt av endret prinsipp pensjon		-6 404	
		Redusert skattekostnad knyttet til fradrag garantiavsetning		-19 742 553	
		Skatt andre resultatkomponenter		-930 266	
-91 710	19 963 754	Endring utsatt skattefordel	44 838 754	41 833 471	
-91 710	19 963 754	Sum skattekostnad	45 858 280	21 154 248	
		Beregning av årets skattegrunnlag:			
-339 667	79 636 184	Resultat av ordinær virksomhet før skatt	189 336 068	178 802 068	
		<i>Permanente forskjeller:</i>			
-		Korreksjon tidligere år	6 934 733	1 701 057	
		Ikke fradragberettigete kostnader	1 527 482	603 550	
		Realisert/ urealisert under fritaksmetoden	-18 519 186	-29 637 042	
		Frdrag avsetninger	-15 850 007		
		Endring midlertidige forskjeller	24 745 880	23 696 634	
339 667	-79 636 184	Årets fremførbare underskudd	-184 398 947	-175 166 267	
-	-	Årets skattegrunnlag	3 776 023	-	
		Utsatt skattefordel vedrører følgende midlertidige fordeler	31.12.15	Endring 2015	31.12.2014
		Varige driftsmidler	-11 826 545	-2 178 034	-14 004 579
		Pensjonsforpliktelser	-24 426 830	3 925 978	-20 500 852
		Avsetning leieforhold	-14 604 824	2 104 824	-12 500 000
		Urealisert verdiendring rentefond	-19 869 322	20 893 112	1 023 790
-2 735 470	76 900 714	Fremførbart underskudd	-15 893 760	-184 398 947	-200 292 707
-2 735 470	76 900 714		-86 621 281	-159 653 067	-246 274 348
738 576	-20 763 193	Utsatt skattefordel	23 387 746	43 106 328	66 494 074
-	1 538 014	Effekt av endret skattesats fra 27% til 25%	-1 732 426	1 732 426	
738 576	-19 225 179	Utsatt skattefordel i balansen	21 655 320	44 838 754	66 494 074

Utsatt skattefordel er balanseført da det forventes inntjening i fremtidige år, eller realistisk skattetilpasning som gjør det mulig å utnytte.

Note 15 Bundne midler

Pr 31.12.15 hadde konsernet kr. 7 187 614 i bankinnskudd skattetrekk.

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

Note 16 Pensjonskostnader, -midler og -forpliktelser Frende Holding, konsern

Ytelsesplan i usikrede ordninger

Selskapet har pensjonsforpliktelser overfor enkelte arbeidstakere og utbetaler førtidspensjon fra 65 til 67 år, samt alderspensjon for lønn over 12G.

Selskapet har også avtale med administrerende direktør og utbetaler førtidspensjon fra 62 til 67 år samt alderspensjon for lønn over 12G. Disse ordningene er usikrede og dekkes over selskapets drift.

Den usikrede driftsordningen omfatter totalt 10 personer

Aktuarielle beregninger

Alle pensjonsordningene er behandlet etter IAS 19R. Det vil si at estimatavvik umiddelbart amortiseres og føres mot utvidet resultat. Aktuarberegningene er utført av aktuarer i NIP.

Innskuddsbasert pensjonsordning

Selskapet har innskuddsbasert pensjonsordning for alle ansatte. Det er betalt totalt kr. 7 022 296 i innskuddspremie for 2015

Netto pensjonskostnad	31.12.15	31.12.2014	Omarbeidet
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	2 762 217	2 216 255	
+ Netto rentekostnader	391 154	515 262	
+ Avkastning på pensjonsmidler			
+ Periodisert arbeidsgiveravgift	444 625	385 144	
= Netto resultatført pensjonskostnad	3 597 996	3 116 661	

Beregnet pensjonsforpliktelse usikrede ordninger	31.12.15	31.12.2014	Omarbeidet
Pensjonsforpliktelse 01.01	20 500 852	14 790 954	
+ Resultatført pensjonskostnad	4 837 625	3 167 626	
+ Estimataavvik ført mot utvidet resultat	1 280 718	3 445 431	
- Utbetalt pensjon over drift	2 192 364	903 160	
= Netto pensjonsforpliktelse	24 426 831	20 500 852	

Økonomiske forutsetninger:

	31.12.15	31.12.2014	Omarbeidet
Diskonteringsrente	2,50 %	2,30 %	
Årlig lønnsvekst	2,50 %	2,75 %	
Årlig regulering av pensjoner under utbetaling	0,00 %	0,00 %	
Årlig økning i G	3,00 %	3,50 %	
Forventet avkastning på fondsmidler	2,50 %	2,30 %	
Arbeidsavgift	14,10 %	14,10 %	

Aktuarielle forutsetninger:

Frivillig avgang medlemmer over/under 40 år	0-8 %	0-8 %	
Uttakstilbøylighet AFP/ Førtidspensjonsavtale	i. a.	i. a.	
Lineær opptjening			
Bransjens tariffgrunnlag utarbeidet av Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNO)	K2013/KU	K2013/KU	

Frende Holding konsern

Note 17 Endring i egenkapital

Konsernets resultat per aksje

	31.12.2015	31.12.2014 Omarbeidet
Konsernets resultat	143 477 788	157 647 819
Antall aksjer	6 760 000	6 500 000
Resultat per aksje (kroner)	21,22	24,25

Aksjonærenes andel av aksjekapitalen er uendret etter gjennomførte emisjoner.

Antall aksjer 01.01.15	6 500 000	6 500 000
Antall aksjer 31.12.15	6 500 000	6 500 000

Note 18 Aksjonærer pr. 31.12.15

Frende Holding AS	Eierandel	Antall aksjer
Sparebanken Vest	39,72 %	2 684 911
Sparebanken Øst	13,19 %	891 491
Fana Sparebank	11,03 %	745 841
Sparebanken Sogn & Fjordane	10,00 %	676 000
Sparebanken Sør	9,99 %	675 324
Helgeland Sparebank	7,88 %	532 365
Sparekillingsbanken	1,64 %	110 760
Haugesund Sparebank	1,55 %	104 580
Skudenes & Aakra Sparebank	1,10 %	74 529
Flekkefjord Sparebank	0,89 %	60 482
Søgne & Greipstad Sparebank	0,80 %	54 173
Voss Sparebank	0,72 %	48 982
Lillesand Sparebank	0,59 %	39 771
Luster Sparebank	0,54 %	36 763
Etne Sparebank	0,36 %	24 028
		<u>6 760 000</u>

Frende Holding AS

Aksjer i datterselskaper

	Antall aksjer	Eierprosent	Bokført verdi
Aksjer i Frende Skadeforsikring AS	5 000 000	100 %	605 000 000
Aksjer i Frende Livsforsikring AS	1 750 000	100 %	205 000 000
			<u>810 000 000</u>

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

Note 19 Kapitaldekning

Kapitaldekningsreglene regulerer forholdet mellom selskapets ansvarlige kapital og investeringsrisiko på balansens aktiva side.

I hele tusen	31.12.15	31.12.14
Aksjekapital	676 000	676 000
Overkursfond	80 689	137 921
Annen tellende egenkapital	-	-104 860
Egenkapital	756 689	709 061
Immaterielle eiendeler	92 979	138 217
Kjernekapital = tellende ansvarlig kapital	663 709	570 844
Risikovektet volum	2 616 546	2 123 133
Kapitaldekning i prosent	25 %	27 %

Eiendeler fordelt på risikokategorier	Nominelle beløp		Risikovektet beløp	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Gjenforsikringsandel forsikringstekniske avsetninger	35 940	15 429	-	-
Bankinnskudd og andre finans.eiend. 20 %	59 167	85 642	11 833	17 128
Finansielle eiendeler vekt 10 %	596 672	557 499	59 667	55 750
Finansielle eiendeler vekt 20 %	700 912	623 843	140 182	124 769
Finansielle eiendeler vekt 100 %	1 378 862	1 039 358	1 378 862	1 039 358
<i>Eiendeler knyttet til avtale om investeringsvalg:</i>				
- Andeler bank, fond 20 %	2 345 808	1 971 561	469 162	394 312
Fordringer 50 %	16 358	14 186	8 179	7 093
Fordringer 100 %	515 151	465 016	515 151	465 016
Anleggsmidler 100 %	11 844	2 004	11 844	2 004
Gj.forsikringsandel av fors. forpliktelser 20 %	108 328	88 509	21 666	17 703
Immaterielle eiendeler	92 979	138 217	-	-
Total balanse	5 862 022	5 001 264	2 616 546	2 123 133
Sum risikovektet volum			2 616 546	2 123 133

Note 20 Solvensmarginkrav og solvensmarginkapital

I hele tusen

Frende Skadeforsikring	31.12.15	31.12.14
Netto ansvarlig kapital	504 915	437 305
Sikkerhetsavsetninger	204 785	208 785
Sikkerhetsavsetning 55 % av minstekrav	-112 346	-104 168
Naturskadefond	-	-
Andel som kan medregnes i solvenskapitalen	-	-
Solvensmarginkapital	597 353	541 922
Solvensmarginkrav metode 1 (Premiebasert)		
Premie	1 397 894	1 253 977
Del som skal forhøyes med 50 %	59 792	54 760
Grunnlag	1 427 790	1 281 357
Krav etter metode 1	236 668	214 078
Solvensmarginkrav metode 2 (Erstatningsbasert)		
Grunnlag	873 469	762 124
Krav etter metode 2	212 987	185 050
Solvensmarginkrav, absolutt minimum (3,0 mill Euro)	34 754	31 413
Solvensmargin	252,4 %	253,1 %

*Hensyntatt reduksjonsfaktor p.g.a. reassuranssevdekning

Frende Livsforsikring	31.12.15	31.12.14
Minstekrav (i mill)	104 246	94 291
Solvensmarginkapital		
<i>Estimert ansvarlig kapital</i>		
Aksjekapital	175 000	175 000
Overkursfond	-	-
Annen solvensmarginkapital	17 705	13 954
Annen egenkapital	17 446	12 847
Egenkapital	210 152	201 801
Immaterielle eiendeler	35 448	50 907
Ansvarlig kapital	174 703	150 894
Solvensmargin%	168 %	160 %

Kontrollkomiteen
i Frende Holding AS
Årsmelding til generalforsamling og Finanstilsynet

I henhold til forsikringsvirksomhetsloven § 5-6, har Kontrollkomiteen i 2015 ført tilsyn med selskapets virksomhet og påsett at lover, forskrifter og vilkår, samt vedtekter og vedtak i selskapets besluttede organer følges. Under henvisning til forsikringsvirksomhetsloven § 5-7 annet ledd, og instruks for Kontrollkomiteen, følger med dette Kontrollkomiteens årsberetning.

Kontrollkomiteens medlemmer har i 2015 vært Agnar Langeland (formann), Jan Gustav Andersen og Reidun Brekke. Einar Haugland har vært Kontrollkomiteens varamedlem.

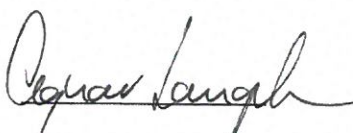
Kontrollkomiteen har avholdt møter hvert kvartal i 2015, henholdsvis 15. april, 10. juni, 8. september og 15. desember.

Kontrollkomiteen har blant annet gjennomgått følgende tema:

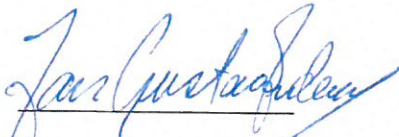
- Status for selskapenes drift
- Årsregnskap 2014
- Selskapets Internkontroll og Internrevisjon

Kontrollkomiteen har ikke funnet det nødvendig å gjennomføre kontroller utover den orientering om selskapet som er gitt i møtene. Kontrollkomiteen har løpende gjennomgått protokoller fra styremøter i Frende Holding AS. Kontrollkomiteen får alle opplysninger fra administrasjonen og revisor som komiteen ber om, og har ikke funnet forhold som gir grunnlag for bemerkninger.

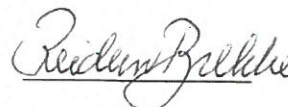
Bergen, 15. desember 2015

Agnar Langeland
Leder

Jan Gustav Andersen
Medlem

Reidun Brekke
Medlem

Til generalforsamlingen i Frende Holding AS

Revisors beretning

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Frende Holding AS, som består av selskapsregnskap som viser et overskudd på kr 79 672 430, og konsernregnskap som viser et overskudd i totalresultatet på kr 143 477 788. Selskapsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og for slik intern kontroll som styret og daglig leder finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapet og konsernet Frende Holding AS' finansielle stilling per 31. desember 2015, og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til dekning av tap er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000 "Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon", mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Bergen, 9. mars 2016

PricewaterhouseCoopers AS

Marius Kaland Olsen
Statsautorisert revisor